

Etiikan peruskäsitteet

Etiikassa:

Aristoteles:

”Emme tutki hyvettä pelkästään tietääksemme mitä hyve on, vaan tullaksemme hyviksi – muutenhan tästä ei olisi mitään hyötyä.”

Pohditaan moraalien olemistapaa

Tarjotaan käsitevälineitä ja ajatusrakennelmia arkielämän moraaliseen päätöksentekoon

Arvioidaan filosofisia käsityksiä hyvästä elämästä ja oikeasta toiminnasta

Etiikka tutkii moraalia: näkemyksiä hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä

Itseisarvo

Arvot

Mikä on hyvää?

Välinearvo

Suojelevat arvojen toteutumista

Normit

Säännöt, ohjeet

Ovat pohjana normeille

Ei-moraaliset asiat

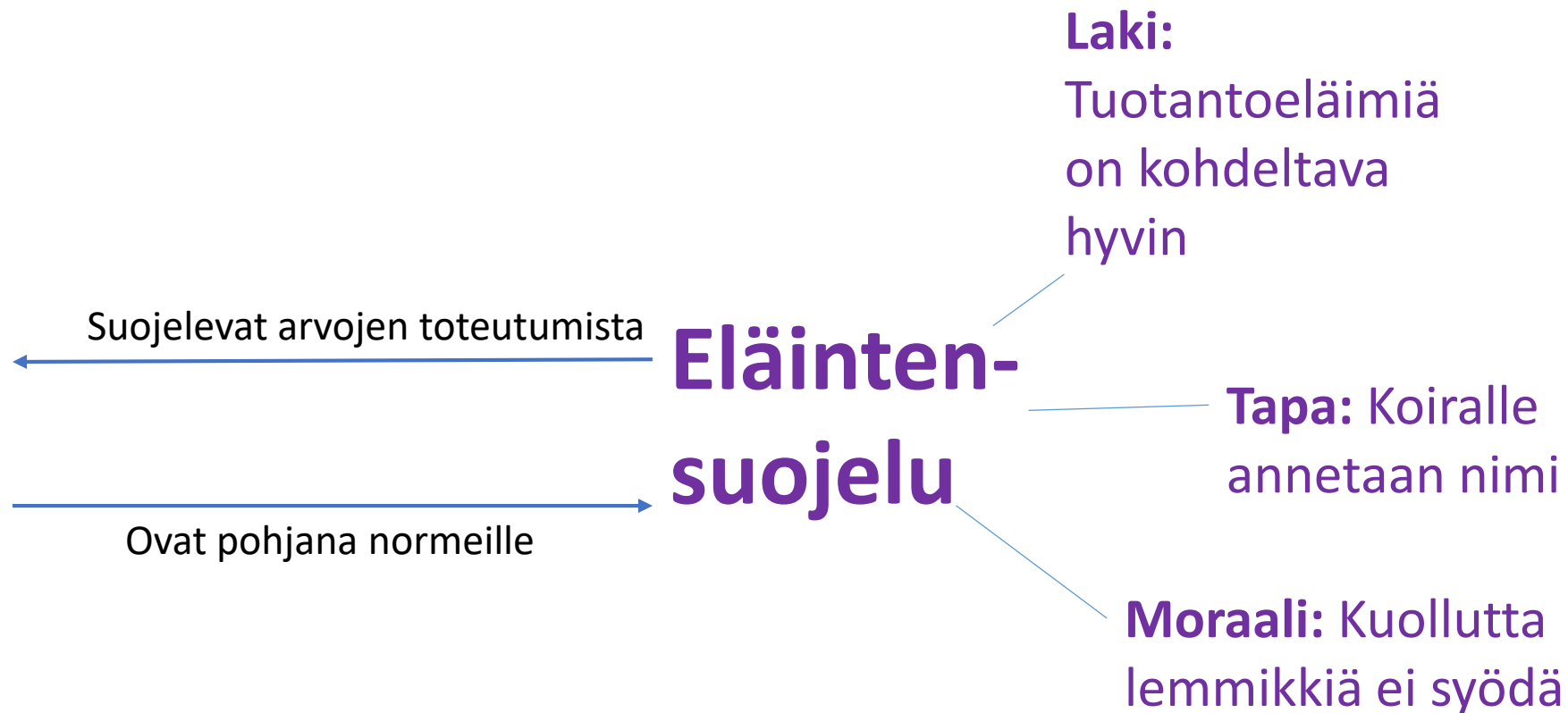
lait

tavat

moraalinormit

Esimerkki

Eläinten
elämä on
arvokasta

Etiikan osa-alueita

Mitä käsittelevät?

- Normatiivinen etiikka
- Deskriptiivinen etiikka
- Metaetiikka
- Soveltava etiikka

Lihansyönnin eettisyys, YO S18, tehtävä 4

<http://yle.fi/plus/abitreelit/2018/syksy/FF-fi/>

+ aineisto

Mieti yksin, pareittain tai ryhmässä

4. Aasiassa on perinteisesti syöty koiria, mitä Euroopassa pidetään sopimattomana. Arvioi filosofisesti lihan syönnin oikeutusta ja sen rajaamista eri eläinlajeihin. Käytä vastauksessasi apuna uutiskatkelmaa (aineisto 4.A) ja vastamainosta (aineisto 4.B).

Aineisto: 4.A [Uutiskatkelma: Koirien ja kissojen syöminen kiellettiin Taiwanissa](#)
4.B [Vastamainos: Innovaatioleikkelet](#)

4. Aasiassa on perinteisesti syöty koiria, mitä Euroopassa pidetään sopimattomana. Arvioi filosofisesti lihan syönnin oikeutusta ja sen rajaamista eri eläinlajeihin. Käytä vastauksessasi apuna uutiskatkelmaa (aineisto 4.A) ja vastamainosta (aineisto 4.B).

Pisteytysohje:

5 pisteen vastauksessa kokelas esittelee erilaisia näkökohtia lihan – ja erityisesti eri eläinlajien – syömisen puolesta ja sitä vastaan.

10 pisteen vastauksessa kokelas esittää asiasta jonkinlaisen käsitteelliselle filosofiselle tasolle nousevan arvion, jossa on hyödynnetty aineistoa ja ainakin asian eettinen tai yhteiskuntafilosofinen ulottuvuus on otettu selkeästi huomioon.

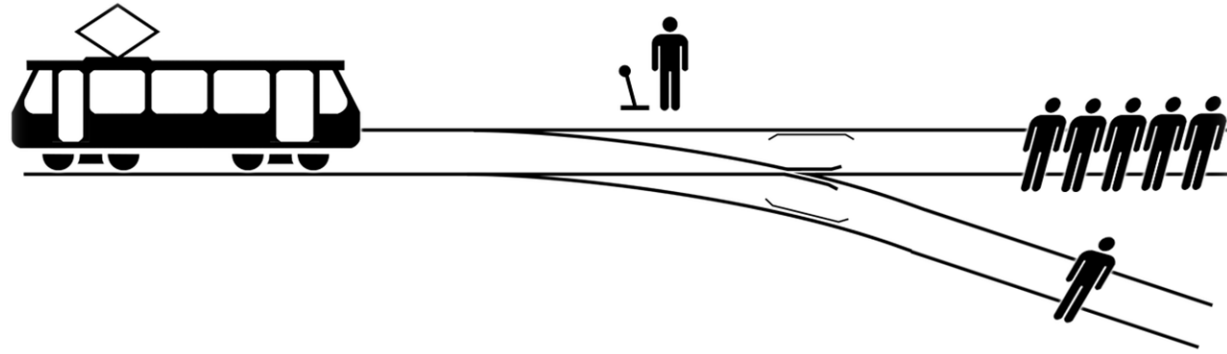
15 pisteen vastauksessa kokelaan arvio on kattava ja johdonmukainen. Siinä otetaan huomioon sekä eettisiä että muita filosofisia seikkoja ja arvioidaan, vaikuttavatko eläinlajien erot lihan syömisen oikeutukseen.

Tyypillistä huippupisteiden vastauksille on, että niissä pystytään jollain tavalla hyödyntämään filosofian perinteessä aihepiiristä käytyjä keskusteluja tai monipuolisesti, johdonmukaisesti ja kattavasti esittämään koko laajaa ilmiökenttää koskeva arvio.

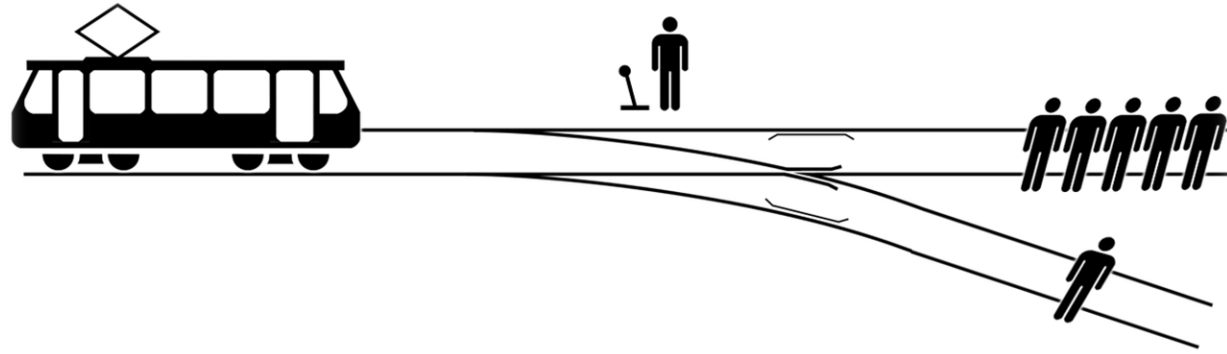
Raitiovaunuongelma

Klassinen esimerkki eettisestä dilemmasta

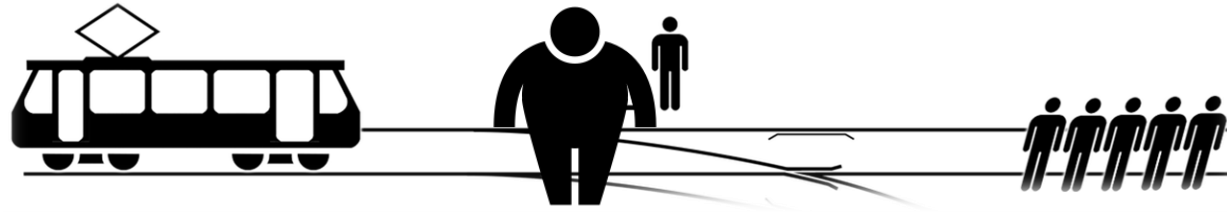

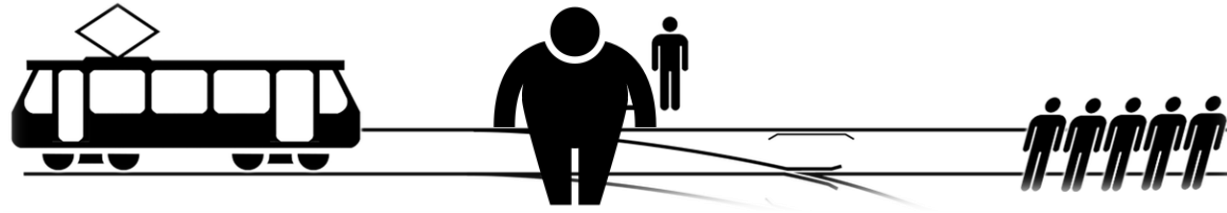
- Karannut raitiovaunu syöksyy kohti viittä kiskoihin sidottua ihmistä.
- Sinulla on mahdollisuus kääntää vaihdetta niin, että vaunu ohjautuu sivuraiteelle, johon on sidottu vain yksi ihminen.
- Et ehdi vapauttaa ihmisiä, joten joku kuolee onnettomuudessa joka tapauksessa.

- Käännätkö vaihdetta? Miksi tai miksi et?
- Onko oikein valita kuolevat ihmiset lukumäärän perusteella? Entä jos sivuraiteella oleva ihminen olisi joku läheisesi?
- Miten ohjelmoisit robottiauton toimimaan samanlaisessa tilanteessa?

- Karannut raitiovaunu syöksyy kohti viittä kiskoihin sidottua ihmistä.
- Kiskot ylittävällä sillalla seisoo isokokoinen mies, jonka paino riittäisi pysäyttämään raitiovaunun.
- Tönäisetkö miehen kiskoille? Miksi tai miksi et?
- Miten tilanne eroaa vaihde-esimerkistä?

- Karannut raitiovaunu syöksyy kohti viittä kiskoihin sidottua ihmistä.
- Kiskot ylittävällä sillalla seisoo isokokoinen mies, jonka paino riittäisi pysäyttämään raitiovaunun.
- Entä jos kyseessä olisi robottiauton ohjelmointi: Auton eteen hoipertelee juopunut viiden hengen seurue. Auton voisi pysäyttää törmäämällä säntilliseen jalankulkijaan. Miten ohjelmoisit auton?

Moraalinen toimija = moraaliagentti

- Kykenee harkintaan
- On vapaa tekemään valintoja
- Toimii tarkoituksellisesti

Ovatko moraaliagentteja? Perustele!

- Apina satuttaa lasta heittämällä tätä banaanilla
- Kadulla on tappelu, mutta **ihmiset** kävelevät ohi puuttumatta siihen tai kutsumatta apua
- Kaksivuotias lapsi tukistaa isosiskoaan
- Ohikulkija törmää vahingossa pankkirosvoon ja auttaa näin rosvon kiinniotsossa
- Ruohonleikkuurobotti niittää naapurin ruusut matalaksi

Moraalinen teko – miten arvioidaan?

- **Akti** (aktiivinen teko) vs. **omissio** (tekemättä jättäminen)
- Teon **intentio** (tarkoitus) vs. seuraukset

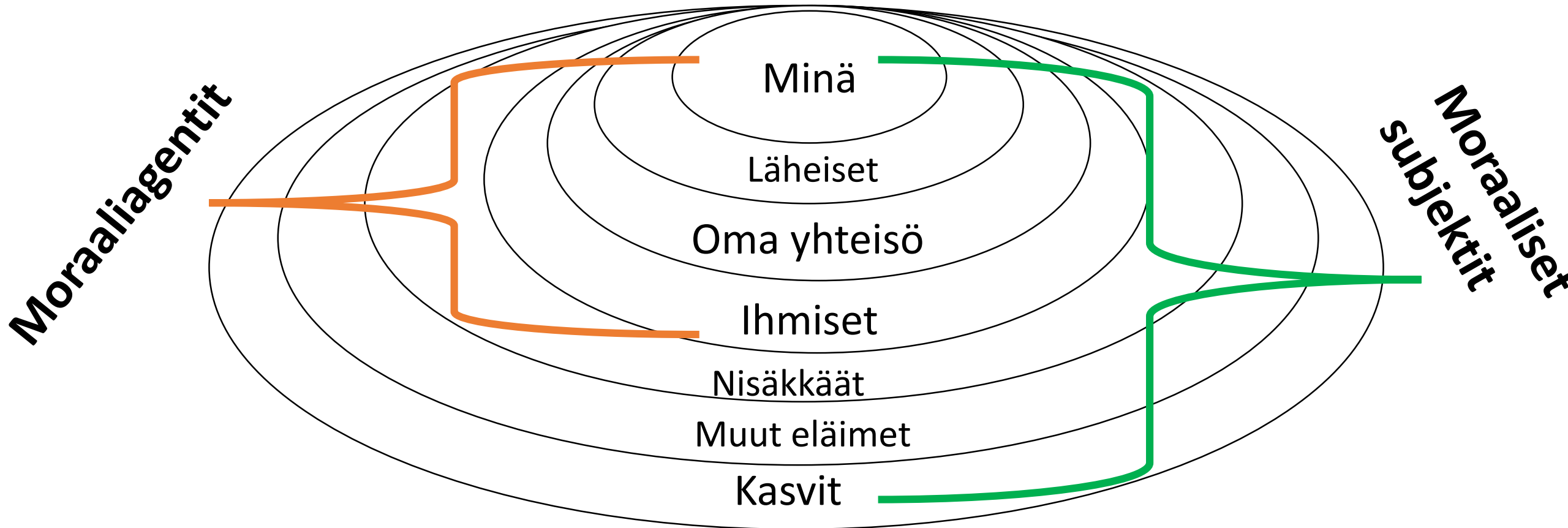
Arvioi seuraavien tekojen moraalisuutta

- Matti kouluttaa koiraansa lyömällä tätä remmillä, ellei koira tottele. Naapurissa asuva Leila paheksuu tapaa, muttei puutu siihen mitenkään.
- Tommi kulkee kerjäläisen ohi antamatta rahaa. Seuraavana aamuna kerjäläinen löytyy lehtiroskiksesta kuolleeksi paleltuneena.
- Kim rakentaa hernepyssyä jolla hän voisi ampua toisia. Häiritäkseen rakentelua Donald ampuu Kimiä omalla hernepyssyllään.
- Wienin kuvataideakatemian rehtori ei valinnut Adolf Hitleriä opiskelijaksi 1907 (, minkä vuoksi Adolf suuntasi mielenkiintonsa taiteesta politiikkaan).

Moraalin kohde = **moraalinen subjekti**

- Voiko perustellusti hyväksyä eri tasoisia moraalin kohteita?
- Missä menee raja? Kuolleet ihmiset? Nilviäiset? Kasvit?

Voisiko moraalin kehä olla esimerkiksi tällainen?

Moraaliväitteiden perusluonne:

Mitä tarkoittaa...

- Universaalius
- Preskriptiivisyys
- Autonomisuus
- Ylivertaisuus

Metaetiikka

- Etiikan perustan, kielenkäytön ja taustaoletusten tutkiminen.
- Esim.
 - Mitä oikea ja väärä tarkoittaa?
 - Onko moraalilla yleisesti hyväksyttävissä oleva perusta?
 - Onko moraalitieto tietoa vai jotain muuta?
 - Mikä rooli tunteilla on etiikassa?
- Metaetiikka ei aina suoraan ratkaise eettisiä ongelmia, mutta se auttaa ymmärtämään niitä paremmin.

Metaetiikka: Mistä perusta moraalille?

Onko olemassa yleispäteviä eettisiä totuuksia?

kyllä

Moraalirealismi

perusteena

- Asioiden nykyinen tila
- Jumala / uskonto
- Yleismaailmalliset / inhimilliset perusteet

Naturalismi

Super-naturalismi

Moraalinen universalismi

ei

Moraalirelativismi

, vaan moraalin määrittää

- Yksilö itse
- Kulttuuri
- Yhteinen sopimus

Subjektivismi

Kulttuuri-relativismi

Konstruktivismi

Mieti, miten sukupuoli-neutraali avioliitto nähdään

- Kulttuurirelativismiin
- Subjektivismiin
- Konstruktivismiin
- Universalismiin
- Naturalismiin
- Supernaturalismiin
näkökulmasta

Mitä tarkoittaa

- Humeen giljotiini
- Sentimentalismi
- Emotivismi
- Nihilismi
- Intuitionismi
- Kognitivismi

Kuinka pitkälle kulttuurirelativismissa voi mennä? Mitä sinusta ei voi hyväksyä perinnäistapojen tai uskonnon nimissä?

Humen giljotiini, YO K17, tehtävä 2

<http://yle.fi/plus/abitreenit/2018/syksy/FF-fi/>

+ aineisto

Mieti yksin, pareittain tai ryhmässä

Humen giljotiini eli Humen laki on etiikassa tunnettu periaate.

- a) Mitä periaatteella tarkoitetaan? Vastauksen suositeltu enimmäispituus on 600 merkkiä. (6 p.)
- b) Esittele vähintään yksi periaatteen vahvuus ja yksi heikkous. (14 p.)

Humen giljotiini eli Humen laki on etiikassa tunnettu periaate.

a) Mitä periaatteella tarkoitetaan? Vastauksen suositeltu enimmäispituus on 600 merkkiä. (6 p.)

b) Esittele vähintään yksi periaatteen vahvuus ja yksi heikkous. (14 p.)

Pisteytysohje:

a) Vastauksena tehtävään voi esittää minkä tahansa edellä esitetyn tulkinnan tai sen järkevän muunnelman. Yhteistä niille on arvojen ja tosiasioiden ero – ”no ought from is”. Osiossa on merkkimäärärajoitus. Siten esseiden rakenteellisia seikkoja tulee arvioida maltillisesti.

3 pisteen vastauksessa kokelas osaa kuvailla periaatteen erottavan arvot tosiasioista. Vastaus voi olla lyhyt.

5 pisteen vastauksessa kokelas osaa kuvailla periaatetta monipuolisesti. Osa kiitettävän vastauksen sisällöstä voi tulla esiin vasta b-kohdassa.

* * *

b) 4 pisteen vastauksessa kokelas esittää onnistuneesti yhden heikkouden tai yhden vahvuuden.

7 pisteen vastauksessa kokelas esittää onnistuneesti yhden heikkouden ja yhden vahvuuden siten, että niiden luonne käy ilmi.

11 pisteen vastauksessa kokelas esittää johdonmukaisesti vähintään yhden heikkouden ja yhden vahvuuden siten, että niiden luonne käy selvästi ilmi. Vastaus on selkeä, tai siinä annetaan useita esimerkkejä.

Huippupisteiden vastauksessa on sekä selkeyttä että monipuolisuutta.